

CESTY K PRAMENŮM

Kniha, kterou držíte v rukou, není jen plodem mé představivosti, ale především výsledkem putování skrze čas a spisy. Je to cesta do nitra renesance, vydlážděná zažloutlými stránkami a dávnými svědectvími, cesta, na kterou jsem se vydal ve stopách Mistra Karla Schulze, abych prohloubil a dotvořil jeho vizi. Následující prameny a díla tvoří tapiserii, z níž jsem utkal nové pokračování příběhu o Michelangelovi.

Moje putování začalo u samých pramenů, u niterných svědectví, která Michelangela oživila s největší silou. Ponořil jsem se do jeho dopisů, plných horečky a vzdoru, do básní vytesaných z bolesti a extáze, kde se odrážela jeho duše. Sonety a básně použité v této knize jsou mým vlastním překladem, neboť české sbírky, ačkoliv krásné, často nebyly zcela přesné, zejména pokud šlo o zachování původního adresáta a pohlaví, což je pro pochopení Michelangelovy osobnosti a jeho díla zásadní.

Rád bych na tomto místě poděkoval všem institucím a jednotlivcům, bez jejichž pomoci by toto bádání nebylo možné. Mé upřímné díky patří především *Archivi Medici* za udělení přístupu k jejich vzácným fondům a *Museo Vaticano* za vstřícnou komunikaci, která usnadnila mé pátrání. Jsem rovněž vděčný *Rictoru Nortonovi* za cenné nasměrování a *Casa Buonarroti* za poskytnutí klíčových informací o tom, kde hledat stopy Michelangelovy existence.

Tento seznam představuje toliko výběr těch nejzásadnějších a nejsnadněji dostupných zdrojů, jichž jsem během svého bádání využil.

VI. Michelangelova slova a nejstarší svědectví

Moje putování začalo u samých pramenů, u niterných svědectví, která Michelangela oživila s největší silou. Ponořil jsem se do jeho dopisů, plných horečky a vzdoru, do básní vytesaných z bolesti a extáze, kde se odrážela jeho duše. Zde leží také základní kameny biografie a nejstarší kroniky, jež zachycují tlukot srdce Florencie v okamžiku, kdy se události odehrávaly, a zkoumání jeho náboženské poezie.

- * **Memofonte Foundation.** *Michelangelo Buonarroti – Opere e Carteggi.* (Edizione informatica delle fonti storico-artistiche, basata su *Il carteggio di Michelangelo*, a cura di G. Poggi, P. Barocchi e R. Ristori, Firenze, 1965-1983; e *Il carteggio indiretto di Michelangelo*, a cura di P. Barocchi, K. Loach Bramanti e R. Ristori, Firenze, 1988-1995).
<https://www.memofonte.it/ricerche/michelangelo-buonarroti/>

- * **Blažiček, Oldřich J.** *Michelangelo.* Odeon, Praha, 1975
- * **Buonarroti, Michelangelo.** *Il carteggio di Michelangelo.* Editováno G. Poggi, P. Barocchi, a R. Ristori, 1965.
- * **Buonarroti, Michelangelo.** *Le Rime di Michelangelo Buonarroti, pittore, scultore e architetto, cavate dagli autografi e pubblicate da Cesare Guasti.* Firenze, Le Monnier, 1863.
- * **Buonarroti, Michelangelo.** *Rime.* A cura di E. N. Girardi. Bari, Laterza, 1960.
- * **Burckhardt, Jacob.** *The Civilization of the Renaissance in Italy.* Penguin Classics, 1990.
- * **Condivi, Ascanio.** *The Life of Michelangelo.* LSU Press, 1976.
- * **Eisenbichler, Konrad.** "The Religious Poetry of Michelangelo: The Mystical Sublimation." *Renaissance and Reformation*, 2009.

- * **Frey, Karl.** *Die Briefe Des Michelagnuolo Buonarroti.* 1914.
- * **Hibbard, Howard.** *Michelangelo.* Harper & Row, New York, 1974.
- * **Landucci, Luca.** *Diario Fiorentino Dal 1450 al 1516.* G. C. Sansoni, Editore, 1883.
- * **Nims, John Frederick.** *Complete Poems of Michelangelo.* University of Chicago Press, 2000.
- * **Pečírka, Jaromír.** *Michelangelo Buonarroti: život a dílo.* Václav Poláček, Praha, 1943
- * **Papini, Giovanni.** *Michelangelo, His Life and His Era.* 1952.
- * **Parker, Deborah, a Michelangelo Buonarroti.** *Michelangelo and the Art of Letter Writing.* Cambridge University Press, 2010.
- * **Pilař, Zdeněk; Vladislav, Jan; Svatoš, Ladislav; Plichta, Dalibor; Kohout, Stanislav.** *Michelangelo: Podoba živé tváře.* Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1964.
- * **Saslow, James M.** *The Poetry of Michelangelo : An Annotated Translation.* Yale University Press, 1993.
- * **Symonds, John Addington.** *Renaissance in Italy, Volume 1-7: The Age of the Despots.* Project Gutenberg, 2020
- * **Symonds, John Addington.** *The Life of Michelangelo Buonarroti.* University of Pennsylvania Press, 2002.
- * **Vasari, Giorgio.** *Le vite de' più eccellenti pittori, scultori, e architettori,* 1565.
- * **Vasari, Giorgio.** *Životy nejvýznačnějších malířů, sochařů a architektů.* Přeložil Jan Vladislav. Odeon, 1976.
- * **Volavka, Vojtěch.** *Michelangelo.* Odeon, Praha, 1969

VII. Papežství a sítě osudu

Abych pochopil tvůrce, musel jsem proniknout do světa moci a víry, který ho formoval. Zde se odvíjejí příběhy papežství, intrik významných rodů a mocenských her, jež určovaly osudy umělců i celých měst. Tyto prameny osvětlily politické, náboženské a společenské kulisy Michelangelova života, včetně pohledů na medicéjské sbírky a dobové společenské jevy.

- * **The Medici Archive Project (MAP).** (Online databáze).
<https://www.medici.org>

--

- * **Brandi, Karl.** *The Emperor Charles V: The Growth and Destiny of a Man and of a World-Empire.* Přeložila C. V. Wedgwood. Jonathan Cape, London, 1939.
- * **Burke, Peter.** *The Italian Renaissance : Culture and Society in Italy.* Princeton University Press, 2014.
- * **Creighton, Mandell.** *A History of the Papacy from the Great Schism to the Sack of Rome,* 1897.
- * **Doak, Robin S.** *Pope Leo X: Opponent of the Reformation.* Compass Point Books, 2006.
- * **Fumagalli, Elena.** *Collezionismo Mediceo Da Cosimo II a Cosimo III.* Publications de l'École française de Rome.
- * **Frati, Lodovico.** "Le due spedizioni militari di Giulio II, tratte dal Diario di Paride Grassi, bolognese." *Documenti e studi della R. Deputazione di Storia Patria per le provincie di Romagna*, sv. I, 1886, s. 279-80.
- * **Gáldy, Andrea.** *Cosimo I De' Medici as Collector.* Cambridge Scholars Publishing, 2009.
- * **Giannetti, Laura, Guido Ruggiero.** *Five Comedies from the Italian Renaissance.* JHU Press, 2003.

- * **Hibbert, Christopher.** *Vzestup a pád rodu Medici*. NLN – Nakladatelství Lidové noviny, 1997.
- * **Jones, Pamela M.** *A Companion to Early Modern Rome, 1492-1692*. Brill, 2019.
- * **Marcello, Andrea.** “Una mostra di cavalleria in Bologna nell’anno 1508.” *Atti e memorie della R. Deputazione di Storia Patria per le provincie di Romagna*, 1886-87.
- * **Mazza, Antonia.** “Arduino Arriguzzi e la cappella della beata Elena.” V **Emiliani, Andrea.** *L’Estasi di Santa Cecilia di Raffaello da Urbino nella Pinacoteca Nazionale di Bologna*. Bologna, 1983, s. 67, 74.
- * **Mazzatinti, Giuseppe.** *Cronache forlivesi di Andrea Bernardi dal 1476 al 1517*, Vol. II, 1895-97.
- * **Murphy, Caroline.** *The Pope’s Daughter : The Extraordinary Life of Felice Della Rovere*. Oxford University Press, 2005.
- * **Pastor, Ludwig von.** *History of the Popes*, Vol. IX: *Adrian VI & Clement VII*.
- * **Paquier, Jules.** *De Philippi Beroaldi Junioris, Vita et Scriptis (1472-1518)*. 1900.
- * **Ranke, Leopold von.** *History of the Popes*. Bell & Sons, 1902.
- * **Rowland, Ingrid. D.** “A Summer Outing in 1510: Religion and Economics in the Papal War with Ferrara.” *Viator*, 1987.
- * **Shaw, Christine.** *Julius II: The Warrior Pope*. Blackwell Publishers, 1993.
- * **Vaughan, Herbert M.** *The Medici Popes: Leo X and Clement VII*. Read Books Ltd, 2013.

VIII. Kontroverze a život

Ani géniové nejsou imunní vůči lidským vášním a stínům, které často utvářejí jejich dílo. Tyto prameny odкрývají méně prozkoumané aspekty renesanční sexuality, společenských tabu a osobních vztahů, které dodávají Michelangelovu portrétu plnou komplexnost.

- * **Herlihy, David; Litchfield, R. Burr; Molho, Anthony; Barducci, Roberto.** *Florentine Renaissance Resources: Online Tratte of Office Holders 1282-1532.*
https://www.brown.edu/Departments/Italian_Studies/tratte/
- * **Norton, Rictor.** "The Passions of Michelangelo." *Gay History and Literature*, <https://rictornorton.co.uk/michela.htm>
- * **Registro dei battezzati al fonte di S. Giovanni.** Opera di Santa Maria del Fiore. Registro 7, Carta 26v
<https://battesimi.duomo.firenze.it/registri>

- - -

- * **Ariosto, Ludovico.** *Il marescalco*. 1533.
- * **Aldrich, Robert F., Garry Wotherspoon.** *Who's Who in Gay and Lesbian History: From Antiquity to World War II*. Routledge, 2002.
- * **Bibbiena, Bernardo Dovizi da.** *La Calandria*. 1521.
- * **Caro, Gaspare de.** "Alidosi, Francesco, detto il Cardinal di Pavia." *Dizionario biografico degli italiani*. Istituto dell'Enciclopedia italiana, 1960, Sv. 2, str. 373-376.
- * **Even, Yael.** *Michelangelo and the Art of the Male Nude*. Peter Lang, 2011.
- * **Guido, Relatore.** *Sodoma E Firenze. Letteratura "Pre-Omosessuale" Nel Rinascimento*. Università Degli Studi Di Padova, 2015.
- * **Falconi, Carlo.** *Leone X*. Milano: Rusconi, 1987.

- * **Frati, Lodovico.** "Il Cardinale Francesco Alidosi e Francesco Maria della Rovere." *Archivio Storico Italiano*, 1911.
- * **Jacobs, Fredrika H.** "Aretino and Michelangelo, Dolce and Titian: Femmina, Mascolo, Grazia." *The Art Bulletin*, 2000.
- * **Machiavelli, Niccolò.** *Il Principe*. 1532.
- * **Marucci, Valerio, a cura di.** *Pasquinate del Cinque e Seicento*. Salerno: Salerno Editrice, 1988.
- * **Moscagiuri, Sara.** *Sodoma e Firenze. Letteratura "pre-omosessuale" nel Rinascimento*. Tesi di Laurea, Università degli Studi di Padova, 2016.
- * **Nigro, Salvatore S.** *Michelangelo: The Sex of Angels*. Translated by Christopher Woodall. University of Chicago Press, 2004.
- * **Raimond-Waarts, Loes L., Catrien Santing.** *Sex: A Cardinal's Sin. Punished by Syphilis in Renaissance Rome*.
- * **Ray, Grace. T. O.** *Michelangelo Buonarroti and Homophobia in the Renaissance*. Deleted Journal, 2022.
- * **Rocke, Michael.** *Forbidden Friendships*. Oxford University Press, 1998.
- * **Rosenfield, James.** *Michelangelo and Tommaso*. CreateSpace, 2012.
- * **Ryan, Michael.** *Michelangelo's Rime: A Critical Study with Translations*. University Press of Kentucky, 1996.
- * **Saslow, James M.** *Ganymede in the Renaissance: Homosexuality in Art and Society*. Yale University Press, 1986.
- * **Serra, Eleonora.** "'Giudicho essere più guadagno lo spendere qui che 'l guadagniare hosti': The Plague in the Buonarroti Correspondance among Anxieties, Professional Dilemmas and Medical Beliefs." *Journal of Early Modern Studies*, 2021.

- * **Tuttle, Richard. J.** *Le arte a Bologna e in Emilia dal XVI al XVII secolo*. Upraveno A. Emiliani.1983.
- * **Weismantel, Leo.** *Lionardo da Vinci*. Přeložila Lída Faltová. Rudolf Šteřík (edice Symposium, sv. 141), 1941.
- * **Wilhelm, James J.** *Gay and Lesbian Poetry: An Anthology from Sappho to Michelangelo*. Routledge, 1995.

IX. Teorie, umění, technika a skrytá poselství

Cesty do dílny Mistra, odhalování jeho tvůrčích procesů, myšlenek za štětcem a dlátem, a příběhů, které se k jeho dílům vážou. Zde leží klíče k pochopení nejen toho, *co* vytvořil, ale i *proč* a *jak*, včetně pohledu na antické vlivy, ztracené umění a architektonické revoluce.

- * **Dall'Orto, Giovanni.** *Saggi di storia gay e lesbica.*
<https://www.giovanidallorto.com/saggi/saggi.html>.

- - -

- * **Beck, James.** *"Cardinal Alidosi, Michelangelo, and the Sistine Ceiling."* *Artibus et Historiae: An Art Anthology*, č. 22, 1990.
- * **Blech, Benjamin, Roy Doliner.** *The Sistine Secrets.* Harper Collins, 2008.
- * **Clements, Robert John.** *Michelangelo's Theory of Art.* 1961.
- * **Clements, Robert John.** *Michelangelo: A Self-Portrait.* 1962.
- * **Clements, Robert John.** *The Poetry of Michelangelo.* 1966.
- * **Dacos, Nicole.** *The Loggia of Raphael: A Vatican Art Treasure.* Přeložila Josephine Bacon. Abbeville Press, 2008.
- * **Edwards, John Vedder.** *The Ignudi.*
- * **Fisher, Joseph.** *Drawings and Studies by Michelangelo in the University Galleries, Oxford.* George Bell and Sons, 1879.
- * **Fortune, Dion.** *The Mystical Qabalah.* Samuel Weiser, 1984.
- * **Frommel, Cristoph L.** *"Giulio II, Bramante E Il Cortile Del Belvedere."* *L'Europa E l'Arte Italiana*, 2000.
- * **Gaurico, Luca.** *Tractatus astrologicus.* 1552.
- * **Land, Norman.** *A Concise History of the Tale of Michelangelo and Bianco da Cesena.* 2013.
- * **Pavel, Jan.** *Život Ježíšův.* Česká biblická společnost, 2013.

- * **Pericolo, Lorenzo.** "Donna bella e crudele": Michelangelo's "Divine Heads" in Light Of the Rime. *Mitteilungen des Kunsthistorischen Institutes in Florenz*, Sv. 59, č. 2, 2017, str. 202-233.
- * **Robertson, Charles** "Bramante, Michelangelo and the Sistine Ceiling." *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes*, 1986.
- * **Smith, Joanna, Kim Butler.** *Sacred Succesion: Michelangelo's Medailons in Renaissance Rome*. 2012
- * **Thorndike, Lynn.** *A History of Magic and Experimental Science*, Vol. V. New York-London, 1941.
- * **Wallace, William E.** *The Lantern of Michelangelo's Medici Chapel*. 1989.
- * **Wallace, William E.** *Michelangelo : the artist, the man, and his times*. Cambridge University Press, 2010.
- * **Wilde, Johannes.** *Italian Drawings in the Department of Prints and Drawings in the British Museum: Michelangelo and His Studio*. 1950.
- * **Wilkinson, Philip.** *Michelangelo: The Young Artist Who Dreamed of Perfection*. National Geographic Society, 2006.
- * **Charney, Noah.** *The Museum of Lost Art*. Phaidon, 2018.
- * **Ball, Larry F.** *The Domus Aurea and the Roman Architectural Revolution*. Cambridge University Press, 2003.
- * **Buckley, Emma.** *A Companion to the Neronian Age*. Blackwell Publ, 2013.
- * **Ott, Christine.** "Heterodox Afterlives. Michelangelo between Metempsychosis and Resurrection." *De Gruyter EBooks*, 2023.
- * **Marrapodi, Michele, and A J Hoenselaars.** *The Italian World of English Renaissance Drama*. University Of Delaware Press, 1998.

- * **O'Malley, John.** "The Theology Behind Michelangelo's Ceiling." In *The Sistine Chapel: The Art, the History and the Restoration*. Edited by C. Pietrangeli et al.1986.
- * **Wittkower, Rudolf.** *Selected Lectures of Rudolf Wittkower: The Impact of Non-European Civilizations on the Art of the West*. Edited by D. M. Reynolds.1989.

X. Myšlenkové proudy a umělecká díla

Kromě přímých historických a uměleckých pramenů, které tvoří páteř tohoto vyprávění, jsem se nechal inspirovat i širším spektrem myšlenek a uměleckých děl. Tyto texty, ačkoliv se přímo netýkají Michelangela nebo renesance, mi pomohly prohloubit vhled do lidské existence, kreativity a bolesti, a dodaly příběhu další rozměry.

- * **Bible.** *Český ekumenický překlad.* Česká biblická společnost, Praha, 2015.
- * **Baudelaire, Charles.** *Květy zla.* Přeložil Vítězslav Nezval. Družstevní práce, 1937.
- * **Ducháček to zařídí.** Režie Karel Lamač. AB Barrandov, 1938.
- * **Hora-Hořejš, Petr.** *Toulky českou minulostí.* Práce, 1985.
- * **Mládek, Ivan.** *Pohádka o perníkové chaloupce.* Účinkuje Luděk Sobota. (Audio nahrávka).
- * **Schulz, Karel.** *Píseň k Panně Marii na neděli Květnou.* 1936.
- * **Schulz, Karel.** *Legendy.* Praha: Ladislav Kuncíř, 1936.
- * **Schulz, Karel.** *Modlitba k Panně Marii ze XIV. století.* 1937.
- * **Schulz, Karel.** *Kámen a bolest: V zahradách Medicejských.* Vyšehrad, 1942.
- * **Spěváček, Jiří.** *Karel IV.: Život a dílo (1316-1378).* Svoboda, 1979.
- * **Suetonius Tranquillus, G.** *Životopisy dvanácti císařů.* Přeložil Bohumil Ryba. Praha: Svoboda, 1974. (Edice Antická knihovna; sv. 24).
- * **Rimbaud, Arthur.** *Opilý koráb.* Přeložil Vítězslav Nezval. *Dílo Arthura Rimbauda,* Odeon, 1985
- * **Verne, Jules.** *Tajemství hradu v Karpatech.* Přeložil Václav Netušil. Albatros, 1970.

- * **Verdi, Giuseppe.** "Dies Irae." Z díla *Messa da Requiem*. 1874.
- * **Voragine, Jacobus de.** *Zlatá legenda*. Přeložili Václav a Marie Zelenkovi. Vyšehrad, Praha, 2012.